

KOMISJONI TEATIS**COVID-19: suunised varjupaiga- ja tagasisaatmismenetlusi ning ümberasustamist käsitlevate ELi õigusnormide rakendamise kohta**

(2020/C 126/02)

COVID-19 haigust põhjustav viirus on levinud üle kogu maailma ja tinginud mitmesuguseid meetmeid nakkuse levimiskiiruse piiramiseks. 10. märtsil 2020 rõhutasid Euroopa Liidu liikmesriikide riigipead ja valitsusjuhid, et vaja on ühist Euroopa lähenemisviisi ja tihedat koostööd komisjoniga ⁽¹⁾. Eelkõige kutsuti tervishoiuministreid ja siseministreid üles tagama nõuetekohane koordineerimine ja seadma eesmärgiks ühised Euroopa suunised.

Täna meie ees oleva üleilmse ohu ulatus toob veelgi rohkem esile tungiva vajaduse ELi-poolse koordineerimise järele, et maksimeerida riikide tasandil võetud meetmete võimalikku mõju.

Neis oludes võttiski komisjon 16. märtsil 2020 vastu teatise Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule ja nõukogule, milles kutsus COVID-19 tõttu ajutiselt piirama mittehädavajalikke reise ELi ⁽²⁾. Rahvusvahelist kaitset vajavate isikute ja nende jaoks, keda tuleb muudel humanitaarkaaluksel liikmesriikide territooriumile lubada, on ajutistes piirangutes ette nähtud erandid. Liikmesriikide võetavad meetmed COVID-19 edasise leviku ohjeldamiseks ja piiramiseks peaksid põhinema riskihindamistel ja teaduslikel nõuannetel ning need peavad olema proportsionaalsed. Kõik piirangud varjupaiga, tagasisaatmise ja ümberasustamise valdkonnas peavad olema proportsionaalsed, neid tuleb rakendada mittediskrimineerivalt ning nende juures tuleb arvesse võtta tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtet ja rahvusvahelisest õigusest tulenevaid kohustusi.

Pandeemia mõjutab otseselt ELi varjupaiga- ja tagasisaatmismenormide rakendamist liikmesriikide poolt ning põhjustab häireid ümberasustamises. Komisjon mõistab täielikult liikmesriikide praegusi raskusi asjakohaste ELi õigusnormide rakendamisel selles valdkonnas. Kõikide varjupaiga, ümberasustamise ja tagasisaatmise valdkonnas võetavate meetmete puhul tuleks ühtlasi igati arvesse võtta liikmesriikide poolt oma territooriumil kehtestatud tervisekaitsemeetmeid, et ennetada ja piirata COVID-19 levikut.

Sellega seoses on komisjon koostanud Euroopa Varjupaigaküsimuste Tugiameeti (EASO) ning Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ameti (Frontex) abil liikmesriikide toetamiseks käesolevad suunised (edaspidi „suunised“), ilma et see piiraks põhimõtet, mille kohaselt ainult Euroopa Kohus võib anda liidu õiguse autoriteetseid tõlgendusi.

Suunistes selgitatakse, kuidas tagada menetluste jätkumine nii hästi kui võimalik, kindlustades samal ajal inimeste tervise ja põhiõiguste täieliku kaitse kooskõlas Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga. Samal ajal tuletatakse suunistes meelde aluspõhimõtteid, mille kohaldamist tuleb jätkata, et juurdepääs varjupaigamenetlusele oleks võimalikult laialdane ka COVID-19 pandeemia tingimustes. Eelkõige tuleb kõik rahvusvahelise kaitse taotlused registreerida ja läbi vaadata, isegi kui see toimub teatavate viivitustega. Tagada tuleb haiguste, sealhulgas COVID-19 erakorraline ja vältimatu ravi.

Sellega seoses antakse suunistes ka praktilisi nõuandeid ja tutvustatakse vahendeid, sealhulgas liikmesriikides väljakujunevaid parimaid tavasid selle kohta, kuidas jätkata varjupaiga- ja tagasisaatmismenetlusi ning ümberasustamisega seotud tegevust praegustes tingimustes, võttes arvesse, et kehtivates õigusnormides ei ole sätestatud pandeemiast tulenevad konkreetsed tagajärjed.

Selleks et ennetada ja piirata COVID-19 levikut, tuleks vajaduse korral kohaldada rahvatervise meetmeid, nagu arstlik läbivaatus, suhtlemisdistsantsi hoidmine, karantiin ja isoleerimine, ka kolmandate riikide kodanike suhtes, sealhulgas rahvusvahelise kaitse taotlejate, ümberasustatud isikute või liidus ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike suhtes, tingimusel et need meetmed on mõistlikud, proportsionaalsed ja mittediskrimineerivad.

⁽¹⁾ <https://www.consilium.europa.eu/et/press/press-releases/2020/03/10/statement-by-the-president-of-the-european-council-following-the-video-conference-on-covid-19/>

⁽²⁾ COM (2020) 2050 final.

Selles dokumendis sisalduvate praktiliste juhiste eesmärk on tuua näiteid selle kohta, mida on võimalik teha *acquis'* piires ja mida iga liikmesriik saab vajaduse korral kasutada, võttes arvesse riigisiseseid tavaid ja olemasolevaid vahendeid.

Suunistes käsitletakse eelkõige järgmisi valdkondi.

Varjupaik: taotluste registreerimine ja esitamine, vestluste läbiviimise kord, vastuvõtutingimuste, sealhulgas isikute kinnipidamisega seotud küsimused ning määruse (EL) nr 604/2013 (edaspidi „Dublini määrus“) kohased menetlused.

Ümberasustamine: praktilised juhised ettevalmistava tegevuse jätkamiseks võimalikult suures ulatuses, et võimaldada ümberasustamise sujuvat taasalustamist niipea, kui see on jälle võimalik.

Tagasisaatmine: praktilised meetmed, mis võiksid hõlbustada tagasisaatmismenetluste läbiviimist praeguses olukorras, toetada vabatahtlikku tagasipöördumist ja taasintegreerimist, kaitsta rändajaid rahvusvahelist reisimist reguleerivate piiravate meetmete soovimatute tagajärgede eest, tagada juurdepääs piisavatele esmatähtsatele teenustele ning selgitada, millistel tingimustel on mõistlik ja proportsionaalne ebaseaduslikke rändajaid kinni pidada.

Suuniste andmine on dünaamiline protsess, mis võib vajada arendamist. Seda täiendab asjaomaste ELi asutuste tegevus temaatiliste kohtumiste vormis, ⁽³⁾ et abistada liikmesriike täiendavate praktiliste nõuannetega ja hõlbustada parimate tavade jagamist. Lisaks on olemas EASO üldised suunistes mitme spetsiifilise põhiküsimuse kohta, mida käesolevates suunistes käsitletakse ⁽⁴⁾.

1. Varjupaik

Varjupaigamenetlusi mõjutavad meetmed, mida liikmesriigid on võtnud varjupaigatöötajate ja varjupaigataotlejate vahelise suhtluse piiramiseks. Arvestades, et liikmesriikide sanitaarasutused võivad riskihindamisele ja teaduslikele nõuannetele tuginedes võtta vajalikke meetmeid COVID-19 edasise leviku ohjeldamiseks, peaksid nimetatud meetmed olema proportsionaalsed ning kooskõlas ELi õigusega, sh Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga. Seega, isegi kui esineb viivitusi, peavad ametiasutused rahvusvahelist kaitset taotlevate kolmandate riikide kodanike taotlused registreerima ja kodanikel peab olema võimalik neid esitada. Erilist tähelepanu tuleks pöörata haavatavate isikute, perekondade ja alaealiste (sh saatjata alaealiste) olukorrale, kõiki rahvusvahelise kaitse taotlejaid tuleb kohelda väärikalt ning neile peavad olema tagatud vähemalt põhiõigused ja nende teostamine.

Võttes arvesse, et COVID-19 pandeemiast tulenevat olukorda ei ole direktiivis 2013/32/EL (edaspidi „varjupaigamenetluste direktiiv“) ette nähtud, võib varjupaigamenetluste puhul kaaluda nende direktiivis sätestatud erandite kohaldamist, mis on mõeldud suure arvu samaaegsete taotluste puhuks ⁽⁵⁾. Lisaks on määrusega (EL) nr 603/2013 (edaspidi „Eurodaci määrus“) konkreetselt ette nähtud võimalus lükata sõrmejälgede kogumine edasi rahvatervise kaitseks võetud meetmete tõttu ⁽⁶⁾.

Taotluste läbivaatamise juures võimaldab Dublini määrus teatavat paindlikkust eelkõige seoses isiklike vestluste, saatjata alaealiste perekonnaga taasühinemise menetluste ja kaalutusõiguse klausli kohaldamisega.

Vastuvõtutingimuste puhul võivad liikmesriigid kasutada direktiivi 2013/33/EL (edaspidi „vastuvõtutingimuste direktiiv“) kohast võimalust kehtestada nõuetekohaselt põhjendatud juhtudel ja mõistlikuks, võimalikult lühikeseks ajavahemikuks materiaalsele vastuvõtutingimustele erandkorras teistsugune kord kui see, mida tavaliselt nõutakse ⁽⁷⁾. Igal juhul peab olema tagatud põhivajaduste rahuldamine, sh tervishoiuteenuste osutamine. ELi varjupaigaõigustik ei reguleeri karantiini- või isoleerimismeetmeid COVID-19 leviku tõkestamiseks. Selliseid meetmeid võib kooskõlas siseriikliku õigusega kehtestada ka varjupaigataotlejatele, tingimusel et need on vajalikud, proportsionaalsed ja mittediskrimineerivad.

⁽³⁾ EASO varjupaigamenetluste võrgustik korraldas 2. aprillil 2020 veebipõhise temaatilise kohtumise isiklike kaugvestluste korraldamise teemal ja 8. aprillil 2020 sarnase kohtumise varjupaigataotluste kaugesitamise teemal. EASO ümberasustamise ja humanitaarsetel põhjustel vastuvõtmise võrgustik korraldas samuti veebipõhise kohtumise, et arutada COVID-19 mõju ümberasustamisoperatsioonidele liikmesriikides.

⁽⁴⁾ EASO praktiline juhend: isiklik vestlus ja EASO juhend varjupaigamenetluse kohta: tegevusnõuded ja näitajad ning EASO juhend eriolukorra plaanamise kohta vastuvõtu kontekstis

⁽⁵⁾ Direktiivi 2013/32/EL artiklid 6 ja 31.

⁽⁶⁾ Määruse (EL) nr 603/2013 artikkel 9.

⁽⁷⁾ Direktiivi 2013/33/EL artikkel 18.

1.1. Varjupaigamenetlus

Mis puudutab juurdepääsu rahvusvahelise kaitse menetlusele, siis mitu liikmesriiki on suhtlemisdistantsi hoidmise vajaduse ja personalipuuduse tõttu teatanud varjupaigaasutuste sulgemisest või juurdepääsust üksnes telefoni teel või e-teenuste kaudu etteteatamise korral. Liikmesriigid on teatanud ka rahvusvahelise kaitse taotluste registreerimisega seotud teenusepiirangutest. Mõned liikmesriigid on täpsustanud, et taotluste registreerimine on üldiselt peatatud või lubatud ainult erandjuhtudel ja/või haavatavate isikute puhul.

Varjupaigamenetluste direktiivi artikli 6 lõike 5 kohaselt võivad liikmesriigid pikendada taotluste registreerimise tähtaega 10 tööpäevani, kui suur hulk kolmandate riikide kodanikke või kodakondsuseta isikuid esitavad taotluse samaaegselt ja see muudab nimetatud tähtaegadest kinnipidamise praktikas väga raskeks. Liikmesriikidel peaks olema võimalik kohaldada piiratud aja vältel seda erandit, kui riiklikel ametiasutustel on menetluse lõpuleviimisel praktikas väga raske kinni pidada kolme- või kuuepäevasesest registreerimistähtajast COVID-19 tõttu. Võttes arvesse, et kehtivates õigusnormides puuduvad sätted pandeemiast tuleneva eriolukorra kohta, oleks COVID-19 mõju, kui arvestada õigusakti üldeesmärki ja asjassepuutuvaid huve, sarnane raskustele, mis tekiksid olukorras, kui korraga esitatakse suur hulk rahvusvahelise kaitse taotlusi. Igal juhul ei tohiks täiendavad viivitused taotluste registreerimisel mõjutada taotlejate õigusi, mis tulenevad vastuvõtutingimuste direktiivist ja mida kohaldatakse alates taotluse esitamisest.

Varjupaigamenetluste direktiivi artikli 6 lõike 1 kolmanda lõigu kohaselt peavad liikmesriigid tagama, et asutustel, kes tõenäoliselt võivad rahvusvahelise kaitse taotlusi saada, näiteks politseil, piirivalvel, sisserändeasutustel ja kinnipidamisasutuste töötajatel, on olemas teave muudatuste kohta taotluste registreerimises ja esitamises, et nad saaksid isikuid registreerimisele suunata ja teavitada taotlejaid sellest, kuhu ja kuidas saab rahvusvahelise kaitse taotlusi esitada.

Praktilised juhised

- Rahvusvahelise kaitse taotlusi tõenäoliselt vastu võtvate ametiasutuste töötajaid tuleks teavitada kõikidest ajutistest COVID-19 mõjust tingitud muudatustest varjupaigamenetlusele juurdepääsu korras, näiteks varjupaigaasutuste töötaja lühendamine, üldsuse piiratud juurdepääs, kaugkontakti võimalus telefoni teel jne.
- Teave ajutiste muudatuste ja erikorra kohta tuleks teha üldsusele kättesaadavaks nt varjupaigaasutuste avaliku veebisaidi kaudu, et kolmandate riikide kodanikud või kodakondsuseta isikud saaksid teavet enne rahvusvahelise kaitse taotluse esitamist. Sellisest teabest oleks kasu ka kodanikuühiskonna organisatsioonidel, kes võivad taotlejaid abistada.
- Seal, kus juurdepääs varjupaigaasutuste ruumidele on endiselt tagatud, tuleks asjaomane teave võimaluse korral välja panna infograafikute ja muude visuaalsete sidevahendite kaudu.
- Mitu liikmesriiki on rakendanud taotlejate registreerimiseks eri süsteeme, kus puudub isiklik kokkupuude varjupaigatöötajatega. Näide heast tavast on taotlejate registreerimine erikabiinides ametiasutuse ruumides, nii et tagatud on teabe esitamine taotleja keeles ja teabe kogumine.

Taotluste esitamine

Mõnes liikmesriigis on võimalik rahvusvahelise kaitse taotlusi esitada posti teel. Komisjon soovib, et vajaduse korral peaks olema võimalik esitada taotluse vorm kas posti teel või eelistatavalt veebipõhiselt. Varjupaigamenetluste direktiivi artikli 6 lõike 4 kohaselt loetakse taotlus esitatuks, kui pädevad asutused on vormi kätte saanud.

Praktilised juhised

- Taotluste esitamise võib vajaduse korral ja võimalust mööda korraldada veebipõhiselt (veebivormi esitamise kaudu). Sel juhul peaks taotleja hõlpsasti leidma õige vormi, mis tuleb täita veebis.
- Põhilise kaitsemeetmena peaks taotlejatel taotluste veebis või posti teel esitamise korral olema tõend varjupaiga-taotluse esitamise kohta, näiteks e-posti teel või tähtkirjaga saadetud kinnitus.

- Erimeetmete abil tuleks tagada, et taotlejaid teavitatakse sellest, kuidas toimub menetlus ja millised on nende õigused ja kohustused selle käigus, sellises keeles, millest nad aru saavad või on eelduste kohaselt võimelised aru saama.
- Erimeetmeid tuleks võtta ka teabe jagamiseks selle kohta, millised on võimalikud tagajärjed juhul, kui taotlejad ei täida oma kohustusi ega tee ametiasutustega koostööd.

Isiklikud vestlused

Paljud liikmesriigid on isiklikud vestlused edasi lükanud. Teised korraldavad vestlusi erikorra kohaselt, kasutades videokonferentsi või paigaldades turvaklaasi. Komisjon soovib liikmesriikidel võimalikult suures ulatuses sellist ajutist erikorda kasutada, tingimusel et pädevad asutused teevad ruumides vajalikud ettevalmistused ning tagavad tõlke, õigusabi ja võimaluse kasutada esindajat.

Olenevalt asjaoludest võivad liikmesriigid võivad varjupaigamenetluste direktiivi artikli 14 lõike 2 punktide b toetudes isikliku vestluse ära jätta, eeskätt juhul, kui on põhjendatult alust arvata, et taotleja võib olla nakatunud COVID-19 haigust põhjustava viirusega. Sellistel juhtudel tehakse mõistlikke jõupingutusi, et taotleja saaks esitada täiendavat teavet. Isikliku vestluse ärajäämine ei mõjuta negatiivselt menetleva ametiasutuse otsust.

Lisaks võib juhul, kui see on siseriiklike õigusaktidega lubatud, kontrollida korduva taotluse esialgset vastuvõetavust üksnes kirjaliku esildise alusel ja ilma isikliku vestlust korraldamata kooskõlas varjupaigamenetluste direktiivi artikli 42 lõike 2 punktiga b.

Praktilised juhised

- Isiklik vestlus tuleks võimaluse korral viia läbi videokonferentsi abil, välja arvatud juhul, kui taotleja vajab spetsiaalset menetlustagatist ja seetõttu ei sobi talle isikliku vestluse korraldamine videokonferentsi teel (nt inimene on traumeeritud, kannatanud soolise tagakiusamise all, laps või kuulmispuudega). Lisaks tuleks spetsiaalsete telefoniliinide kaudu kasutada kaugsünkroontõlget.
- Kui ametiasutused seavad sisse videokonferentsiruumid, peaksid nad tagama, et (virtuaalselt) viibiks kohal ka taotlejat abistavad õigus- ja muud nõustajad ning usaldusisikud. Ruumides peaks olema turvaline keskkond ja konfidentsiaalne õhkkond. Konfidentsiaalsuse juurde kuulub ka ühenduse turvalisus.
- Kui videokonferentsi kasutamine ei ole tehniliselt teostatav või asjakohane, peaksid liikmesriigid tervishoiu- ja ohutuslastele nõuannetele tuginedes järgima nakkusohu vähendamiseks kehtestatud ruumilise ja suhtlemis-distantansi hoidmise korda, näiteks paigaldama turvaklaasi. Isegi juhtudel, kui videokonferentsi kasutamine ei ole tehniliselt teostatav, tuleks kaaluda kõiki võimalusi kaugsünkroontõlke tagamiseks.
- Täita tuleb ELi nõudeid vestluste üleskirjutuste ja/või salvestuste kohta. Lisaks videokonferentsi kasutamisele tuleks taotlejatele pakkuda alternatiivseid võimalusi tõendite esitamiseks viisil, mis tagab esitatud dokumentide turvalisuse ja konfidentsiaalsuse, näiteks vastuvõtvõrgustiku või kohalike talituste või asjaomaste ministeeriumide kaudu. Videokonferentsiruumis võiks olla skanner, mida taotleja saaks kasutada dokumentide saatmiseks.
- Kui isiklik vestlus toimub sidevahendite abil, tuleks taotluse läbivaatamisel arvesse võtta nii seda asjaolu kui ka muid võimalikke moonutusi vestluse ajal. Lisateavet leiate EASO praktilisest juhendist tõendite hindamise kohta.
- Kui taotlejatega tegelevad ametnikud teevad kaugtööd, siis on tähtis, et neil oleks võimalik kasutada tavakanaleid, et küsida nõu vanemametnikelt, juhendajatelt ja/või ekspertidelt, kasutades turvalisi sidevahendeid, millega tagatakse isikuandmete turvalisus ja kaitse.

Taotluse läbivaatamise tähtaeg

Varjupaigamenetluste direktiivi artikli 31 lõike 3 punktiga b on liikmesriikidel lubatud taotluste läbivaatamise lõpuleviimise kuuekuulist tähtaega pikendada maksimaalselt üheksa kuu võrra, kui rahvusvahelist kaitset taotleb korraga suur hulk kolmanda riigi kodanikke või kodakondsuseta isikuid, mis teeb menetluse lõpuleviimisel kuuekuulisest tähtajast kinnipidamise praktikas väga raskeks. Liikmesriikidel peaks olema võimalik kohaldada seda ajutist erandit, kui neil on menetluse lõpuleviimisel praktikas väga raske kinni pidada kuuekuulisest tähtajast COVID-19 tõttu, mille mõju, kui pidada silmas õigusakti üldeesmärki ja asjassepuutuvaid huve, oleks sarnane raskustele, mis tekiksid olukorras, kui korraga esitatakse suur hulk rahvusvahelise kaitse taotlusi, võttes arvesse, et kaasseadusandjad ei ole näinud ette norme pandeemiast tuleneva konkreetse olukorra jaoks.

1.2 Dublini süsteem

Taotlejate üleandmine vastavalt Dublini määrusele.

EASO saatis liikmesriikidele päringu ⁽⁸⁾ Dublini määruse kohaste üleandmistele täideviimise kohta ja komisjon palus neil omakorda saata konkreetsed andmed. 30. märtsi 2020. aasta seisuga on liikmesriikidelt saadud vastuste kohaselt selliste juhtumite maksimumarv, kus taotlejaid ei ole praegu võimalik COVID-19 tõttu vastutavale liikmesriigile üle anda ja vastutus on sellest tulenevalt üle läinud, alates 25. veebruarist 2020 veidi üle 1000 ⁽⁹⁾. Selline olukord puudutab kuut liikmesriiki.

Liikmesriikide vastuste põhjal hinnatakse, et 25 liikmesriigis on maksimaalselt 6000 juhtumit, kus vastutus võib üle minna enne 1. juunit 2020, kui isikute üleandmist ei alustata uuesti COVID-19 tõttu. Ent mõned liikmesriigid, sealhulgas liikmesriigid, kus on suur arv Dublini süsteemi juhtumeid, ei suutnud üldarvust maha arvata juhtumeid, kus isik on põgenenud või kus asja menetlus on pooleli haldusasutuses või kohtus, või kindlaks teha üksikjuhtumite tähtaegu. Seetõttu on nende poolt teatatud selliste juhtumite arv, kus vastutus võib teisele riigile üle minna, hinnanguline. Sellest tulenevalt eeldatakse, et selliste juhtumite arv, kus vastutus võib COVID-19 tõttu järgmise kahe kuu jooksul üle minna, on oluliselt väiksem.

Liikmesriikide vaheline tihe koostöö on Dublini süsteemi sujuva toimimise jaoks äärmiselt oluline. Komisjon kutsub kõiki liikmesriike üles taasalustama isikute üleandmist esimesel reaalsel võimalusel, pidades silmas, et olukord muutub kiiresti. Komisjon ja EASO on valmis liikmesriikide koostööd, sealhulgas kahepoolset koostööd vastavalt vajadusele toetama.

Liikmesriigid peaksid enne isiku üleandmist alati arvesse võtma COVID-19ga seotud olukorda, kaasa arvatud survet, mida see avaldab vastutava liikmesriigi tervishoiusüsteemile. Lisaks peaksid liikmesriigid kohaselt kaaluma viivituste vältimist taotluste läbivaatamisel, võttes arvesse praegust olukorda.

Kui isikut ei anta vastutavale liikmesriigile üle ettenähtud tähtaja jooksul, läheb vastutus Dublini määruse artikli 29 lõike 2 alusel üle palve esitanud liikmesriigile. Määruses ei ole sätet, mis lubaks sellest normist kõrvale kalduda COVID-19 pandeemia tagajärjel tekkinud olukorras.

Mis puudutab saatjata alaealisi, siis perekonna taasühinemise menetlus alaealise kokkuvõimiseks perekonnaliikme, õe-venna või sugulasega võiks jätkuda pärast artiklis 29 sätestatud üleandmistähtaja möödumist, kui see on lapse parimates huvides ja kui seda tähtaega ületati alaealise paigutamise seotud menetluse kestuse tõttu, nagu on ette nähtud Dublini rakendusmääruse ⁽¹⁰⁾ artikli 12 lõikes 2.

Lisaks võib liikmesriik Dublini määruse artikli 17 lõike 2 kohaselt igal ajal, enne kui taotluse kohta tehakse sisuline otsus, paluda teiselt liikmesriigilt taotleja vastuvõtmist, et viia kokku perekonda kuuluvaid isikuid humaansetel põhjustel, lähtudes eeskätt perekondlikest või kultuurilistest kaalutlustest, isegi kui see liikmesriik ei ole põhimõtteliselt vastutav liikmesriik. Seda normi võiks kohaldada ka selliste juhtumite korral, kui perekonna taasühinemise siduvad tingimused olid täidetud, kuid tähtajad ületati seepärast, et COVID-19 tõttu oli võimatu isikuid üle anda.

Võttes arvesse, et kaasseadusandjad ei ole näinud ette norme pandeemiast tuleneva konkreetse olukorra jaoks, peaks liikmesriikidel olema võimalik kohaldada seda kaalutusõiguse sätet isegi juhtudel, kui eesmärgiks ei ole perekonnaliikmete kokkuvõimine.

⁽⁸⁾ „Praktilisel/tehnilisel tasandil, et saada ülevaade COVID-19 mõjust Dublini süsteemi toimimisele praktikas.“

⁽⁹⁾ Mõned liikmesriigid suutsid esitada üksnes hinnangu.

⁽¹⁰⁾ Komisjoni 2. septembri 2003. aasta määrus (EÜ) nr 1560/2003, millega kehtestatakse üksikasjalikud rakenduseeskirjad määrusele (EÜ) nr 343/2003, millega kehtestatakse kriteeriumid ja mehhanismid selle liikmesriigi määramiseks, kes vastutab mõnes liikmesriigis kolmanda riigi kodaniku esitatud varjupaigataotluse läbivaatamise eest, ELT L 222, 5.9.2003, lk 3, mida on muudetud komisjoni 30. jaanuari 2014. aasta rakendusmäärusega (EL) nr 118/2014, ELT L 39, 8.2.2014, lk 1.

Liikmesriigid võivad kahepoolselt ja juhtumipõhiselt kokku leppida, et liikmesriigid, kes olid taotlejate eest vastutavad, enne kui Dublini määruse kohased üleandmised peatati, nõustuvad hakkama asjaomaste taotlejate eest uuesti vastutama, kui üleandmistega uuesti alustatakse.

Selle normi kohaldamine nõuab taotleja nõusolekut, nagu on ette nähtud artikli 17 lõikes 2.

Dublini määruse kohased menetlused

Vestlused. Dublini määruse artikli 5 lõike 2 kohaselt ei ole liikmesriigid kohustatud taotlejaga isiklikku vestlust tegema, kui taotleja on saanud asjakohase teabe määruse rakendamise kohta ⁽¹⁾ ja on edastanud juba teiste vahendite abil teabe, mis on vajalik vastutava liikmesriigi määramiseks. Kui need tingimused on täidetud, võib vestluse ärajätmine olla asjakohane, eeskätt juhul, kui on kahtlus, et taotleja on nakatunud COVID-19. Kui vestlus ära jäetakse, tagavad liikmesriigid, et taotlejal on võimalus esitada lisateavet, mis on vajalik vastutava liikmesriigi korrektseks määramiseks, enne kui tehakse otsus taotleja üleandmise kohta.

Saatjata alaealised ja taasühinevad perekonnad kõigepealt. Kui liikmesriikide haldusasutused kohandavad töökorraldust, mis võib mõjutada nende suutlikkust kõigi Dublini määruse kohaste juhtumitega õigeaegselt tegeleda, peaksid liikmesriigid menetlema esmajärjekorras saatjata alaealiste, muude haavatavate isikute ja taasühinevate perekondade juhtumeid.

IT-ühendus. Kuna liikmesriikidel on kohustus suhelda omavahel DubliNeti kaudu, peaksid liikmesriigid olukorras, kus paljudes liikmesriikides on töökorraldust kohandatud, kontrollima esmajärjekorras, kuidas säilitada DubliNeti ühendus või teha see kaugtöö tegijatele kättesaadavaks, et Dublini määruse kohaste juhtumite menetlemine saaks jätkuda ja ELi õigusest tulenevad andmekaitseõuded oleksid täidetud.

Praktilised juhised

- Kui Dublini määruse kohane vestlus on vajalik, tuleks see võimaluse korral viia läbi videokonverentsi abil koos vajaliku kaugtõlkega. Eespool toodud üldised praktilised juhised isiklike vestluste kohta kehtivad ka Dublini määruse kohaste vestluste kohta. Kui liikmesriik jätab vestluse Dublini määruse artikli 5 lõike 2 kohaselt ära, peaks ta tagama, et taotlejalt kogutakse võimalikult palju Dublini menetluse läbiviimiseks vajalikku teavet taotluse registreerimisel. Samuti võiksid liikmesriigid luua spetsiaalse e-posti aadressi, mida taotleja saaks kasutada dokumentide ning muul kujul tõendite ja teabe esitamiseks alternatiivina nii, et ELi õigusest tulenevad andmekaitseõuded oleksid täidetud. Lisateavet leiate EASO praktilisest juhendist Dublini määruse rakendamise kohta: vestlused ja tõendite hindamine ⁽¹²⁾ ning Dublini menetluse suunistest: tegevusõuded ja näitajad ⁽¹³⁾.
- Saatjata alaealiste ja perekondade taasühinemise korral peaksid liikmesriigid pöörama tähelepanu selle hindamisele, millised on võimalused perekonnaliikmete kindlakstegemiseks ja registreerimise etapis nõusoleku saamiseks. Liikmesriikide ametiasutused võivad valida, kas nad teavitavad oma riigi Dublini üksust sellistest juhtumitest kohe pärast registreerimist või esitavad päeva lõpus prioriteetseks peetavate juhtumite nimekirja.
- Liikmesriigid peaksid andma DubliNeti juurdepääsuõigused piisavale arvule kaugtöö tegijatele. Liikmesriikide vaheline andmevahetus peab toimuma liikmesriikide riiklike juurdepääsupunktide kaudu ning liikmesriigid peavad tagama turvalise ühenduse ja turvalise juurdepääsu DubliNetile. Igal töötajal, kes teeb kaugtööd ja vajab juurdepääsu DubliNetile, peaksid olema seadmed ja vahendid, mis võimaldavad turvalist juurdepääsu liikmesriigi riiklikule juurdepääsupunktile. Näiteks üks võimalus on konfigurida virtuaalne privaatvõrk (VPN) töötaja seadme ja liikmesriigi riikliku juurdepääsupunkti vahel, mis on paigaldatud Dublini üksusesse. eu-LISA saab liikmesriike toetada ning jagada oma kogemusi võrgu- ja turbevaldkonnas. Kui kaugtöötajate jaoks tehnilist lahendust ei leita, võib riigi Dublini üksus tagada, et kontoris on kohal põhipersonal, kes järgib riiklikke tervishoiu- ja ohutusjuhiseid seoses COVID-19ga.

⁽¹¹⁾ Nimetatud Dublini määruse artiklis 4.

⁽¹²⁾ EASO „Dublini määruse rakendamise praktiline juhend: vestlused ja tõendite hindamine“

⁽¹³⁾ EASO „Dublini menetluse suunist: tegevusõuded ja näitajad“

1.3 Varjupaigataotlejate vastuvõtu tingimused

Tervisekontroll. Paljud liikmesriigid on kehtestanud taotlejatele rangema tervisekontrolli ja uute saabujate kohustusliku testimise COVID-19 kindlakstegemiseks. Vastavalt vastuvõtutingimuste direktiivi artiklile 13 võivad liikmesriigid teha rahvusvahelise kaitse taotlejatele rahvatervisega seotud põhjustel tervisekontrolli, et teha kindlaks asjakohased ettevaatusabinõud, mida rakendada, austades põhiõigusi ning järgides proportsionaalsuse, vajalikkuse ja mittediskrimineerimise põhimõtteid.

Tervishoid. Vastuvõtutingimuste direktiivi artikkel 19 näeb ette, et taotlejad saavad vajalikke tervishoiuteenuseid, mis peavad hõlmavad vähemalt vältimatu abi ning haiguste ja raskete vaimsete häirete põhiravi. Liikmesriigid peaksid võtma vajalikud meetmed tagamaks, et nende teenuste hulka kuulub vajaduse korral COVID-19 ravi.

Karantiin/isolatsioon. Paljud liikmesriigid kasutavad COVID-19 levimise ärahoidmiseks karantiini- või isolatsioonimeetmeid. Vastuvõtutingimuste direktiiv selliseid meetmeid ei reguleeri. Karantiini- või isolatsioonimeetmeid võib rahvusvahelise kaitse taotlejate suhtes kohaldada liikmesriigi õiguse alusel, tingimusel et need meetmed on mõistlikud, proportsionaalsed ja mittediskrimineerivad. See tähendab eelkõige, et liikmesriik peaks tema piirile saabuvate rahvusvahelise kaitse taotlejate suhtes kohaldama karantiini-/isolatsioonimeetmeid juhul, kui ta kohaldab seda liiki, kuigi mitte tingimata täpselt samasuguseid meetmeid kõigi pandeemia all kannatavatest piirkondadest saabuvate isikute suhtes, ja kui ta kohaldab asjakohaseid meetmeid juba tema territooriumil viibivate isikute suhtes.

Praktilised juhised

- Eeskätt tuleks tervisekontroll teha eriti suures nakkusohus olevatele taotlejatele, nagu eakad ja krooniliste haigustega inimesed, samuti kõigile majutus- või kinnipidamisasutustesse saabujatele.
- Vajaduse korral võib saabujate suhtes kohaldada 14-päevast karantiini spetsiaalsetes saabumiskeskustes või vastuvõtu- ja kinnipidamisasutustes selleks ettenähtud alal. Ametiasutused võiksid haigussümptomite avastamiseks kontrollida kolmandate riikide kodanike kehatemperatuuri ka majutuskohtadesse sisenemisel ja sealt lahkumisel. Haiguskahtluse juhtumite hindamiseks võiks luua igapäevase järelevalve mehhanismi.
- On soovitatav, et igas vastuvõtukeskuses oleks vähemalt üks asjakohastele isolatsiooninõuetele vastav isolatsiooniruum isikute jaoks, kelle COVID-19 proov on positiivne.
- Rahvusvahelise kaitse taotlejad, kes vajavad eriarstiabi, tuleks suunata eritervishoiuasutustesse või sinna üle viia.
- Meditsiinitaustaga rahvusvahelise kaitse taotlejad ja saajad võivad COVID-19ga seotud olukorras liikmesriigi tervishoiusüsteemile abi pakkuda. Liikmesriikidel soovitatakse anda neile juurdepääs tööturule ja hõlbustada nende kutsekvalifikatsiooni või töölase staatuse tunnustamist.

Materiaalsed vastuvõtutingimused.

Mõned liikmesriigid on sulgenud teatavad asutused, nagu saabumiskeskused, kuid avanud selle asemel näiteks erakorralised varjupaigad. Mõned liikmesriigid vähendavad asutustes viibivate inimeste arvu ning piiravad juurdepääsu neile või külastusi, et inimeste liikumist ära hoida.

Eli õiguse kohaselt peavad liikmesriigid tagama, et alates hetkest, kui inimene avaldab soovi saada rahvusvahelist kaitset, võimaldavad materiaalsed vastuvõtutingimused taotlejatele piisava elatustaseme, mis tagab neile toimetuleku ja kaitseb nende füüsilist ja vaimset tervist.

Kui taotlejaid võetakse vastu kollektiivsetes vastuvõtukohtades, soovib komisjon, et liikmesriikide vastuvõtusuutlikkus tuleks täielikult ära kasutada, et taotlejate vahel saaks võimaluse piires tagada piisava suhtlemisdistantsi ja isoleerida riskirühmadesse kuulujad. Need meetmed toimiksid ühest küljest ennetavalt ja teisest küljest, nende puhul, kelle test on osutunud positiivseks, vastumeetmena, kusjuures erilist tähelepanu tuleks pöörata haavatavatele rühmadele, sealhulgas puuetega ja eakatele taotlejatele ning vastuvõtukohtas viibijatele, kellel on varasemad terviseprobleemid.

Praktilised juhised

- Kuigi terviseprotokolle võib olla täies ulatuses keeruline rakendada, peaksid vastuvõtuasutused küsima pädevatelt asutustelt tehnilist nõu piisava vahemaa ja suhtlemisdistantsi hoidmist puudutavate terviseprotokollide kohta, et vähendada ülekandumist. Töötajatele tuleks pakkuda vajalikku koolitust ja teavet, et viia vastuvõtukeskustes sisse haldamist ja sellega seotud töövooge puudutavad muudatused kooskõlas uute terviseprotokollidega.
- Kui vastuvõtukeskused on ülerahvastatud ja terviseprotokollide järgimine seetõttu keeruline, tuleks taotlejad võimaluse korral viia üle teistesse asutustesse. Kui vastuvõtu suutlikkus seda võimaldab, võib iga asutuse täituvusastet vähendada, et vähendada haiguste levimise ohtu. Mõne vastuvõtukeskuse kavandatud sulgemise võiks madalama täituvuse tagamiseks edasi lükata.
- Täituvuse vähendamiseks võiksid liikmesriigid ka julgustada inimesi, kellel on muid majutusvõimalusi, lahkuma avatud vastuvõtukeskustest, ja anda neile toidutalongid.
- Ühised sööklad on kohad, kus vastuvõtukeskuste elanikud suurte rühmadena kokku saavad. Vajadusel korral võib lahtiolekuaegade pikendamine, vahetuste kasutamine või lisaruumi kasutuselevõtmine siseruumides või väljas vähendada samal ajal kohal viibivate inimeste arvu ja tagada distantsi hoidmise inimeste vahel. Sama põhimõtet võiks kasutada kohtades, kus elanikud kasutavad söögitegemiseks ühiskööke.
- Kogukonna- ja rühmapõhise tegevuse (jalgpall, telekaruum, keeletunnid) asemel võiks anda võimaluse kasutada ruume individuaalselt või tuumikperekondadele, kehtestada ruumide kasutamiseks konkreetsed ajavahemikud või viia teatavad tegevused üle veebi, kasutades veebi- ja videokonverentse.
- Võimalikult palju COVID-19 riskirühmadesse kuuluvaid isikuid võiks üle viia individuaalsematesse vastuvõtu-kohtadesse või nad võiks paigutada eraldi tiiba, kus nad ei puutuks kokku elanikega, kes ei kuulu riskirühmadesse. Haavatavaid rühmi tuleks ka eraldi kaitsta, näiteks seoses toidu kättetoimetamise, taskuraha maksimisega jne.
- Selleks et vähendada olukorrast tulenevat stressi, ärevust ja pingeid, soovitatakse liikmesriikidel tagada vaimse tervise ja psühhosotsiaalse toe järjepidevus, kasvõi kaugmeetodil.
- Liikmesriikidel soovitatakse võtta meetmeid, et leevendada seksuaalse ja soolise vägivallega seotud riske, mis võivad liikumispõrangu olukorras vastuvõtukeskustes suurened. Seonduvate tugiteenuste kättesaadavus tuleks ikkagi võimaluste piires tagada.
- Teatavaid taotlejate dokumentide ja rahvusvahelise kaitse saajate elamislubade tähtaegu ja kehtivust võiks pikendada, et tagada, et neid isikuid ei karistataks ebaõiglaselt selle eest, et neil puudub juurdepääs vastutavatele ametiasutustele.

Ennetus- ja hügieenimeetmed.

Kõik liikmesriigid on juba kehtestanud spetsiaalsed hügieenimeetmed ja desinfitseerivad vastuvõtukeskuseid korrapäraselt. Komisjon soovib, et sellised ennetus- ja hügieenimeetmed jätkuksid ning oleksid suunatud nii inimestele, kes nendes ühistes ruumides elavad, kui ka neile, kes seal töötavad.

Praktilised juhised

- Teavitage taotlejaid keeles, millest nad aru saavad või mille puhul on mõistlik eeldada, et nad seda mõistavad, meetmetest, mis riik on võtnud koroonaviiruse leviku piiramiseks ja ennetamiseks. Sel eesmärgil võiks taotlejatele suunatud kommunikatsiooni sõnum ja sisu olla sama kui üldsusele jagatud kommunikatsioonis, tõlkides selle vajalikesse keeltesse.
- Teavitage taotlejaid ja suurendage nende teadlikkust eelkõige kätehügieenist, suhtlemisdistantsi hoidmisest, kõhast, karantiinist või isolatsioonist, hügieenimeetmetest, kogunemiste vältimisest, avaliku ruumi kasutamisest, nõuetekohastest käitumisreeglitest, liikumispõrangu testidest jne ning sellest, mida nad peavad tegema, kui kahtlustavad, et võivad olla nakatunud.

- Sageli kasutatavate ühiste ruumide, näiteks söögiroomide pindu on soovitatav desinfitseerida mitu korda päevas. Muid ühisruume tuleks desinfitseerida iga päev.
- Vastuvõtukeskuse sissepääsu juurde ja olulistesse kohtadesse igal pool keskuses võiks paigaldada täiendavad kraanikausid. Vastuvõtukeskused võivad elanikele pakkuda ka maske või lubada neil kasutada enda maske, kui need on olemas.
- Mittevajalikke külastusi vastuvõtukeskustesse võiks ajutiselt piirata, et tõkestada COVID-19 levikut. See ei tohiks päädida põhjendamatute piirangutega advokaatidele, eestkostjatele, ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ametile ja (kinniste asutuste puhul) kinnipidamisasutuste järelevalveasutustele.
- Töötajatele võiks anda võimaluse teha kaugtööd või töötada vahetustega, et tagada suhtlemisdistsantsi hoidmine ja paindlikum tööaeg.

Materiaalsete vastuvõtutingimuste pakkumise erikord.

Mõned liikmesriigid piiravad vastuvõtukeskustes pakutavaid teenuseid, näiteks peatades rühmategevuse ja näost-näku nõustamise.

Kui vastuvõtuasutusel ei ole COVID-19 tõttu piisavalt töötajaid või vahendeid, et tagada olemasolevate vastuvõtukeskuste nõuetekohane toimimine, võivad liikmesriigid kasutada vastuvõtutingimuste direktiivi artikli 18 lõike 9 punktis b sätestatud võimalust näha nõuetekohaselt põhjendatud erandjuhtudel mõistlikuks ja võimalikult lühikeseks ajaks ette materiaalsete vastuvõtutingimuste pakkumise tavakorrast erinev kord. Sellised eritingimused peavad igal juhul katma taotleja põhivajadused, eelkõige tagama tervishoiuteenused, toimetuleku ning ka füüsilise ohutuse ja väärikuse.

Praktilised juhised

- Kui tavapära vastuvõtu- või saabumiskeskustes ruumi ei ole, võib luua erakorralisi varjupaikasid. Põhivajadused ja inimväärikus peaksid olema tagatud igas olukorras.
- Kui see on suhtlemisdistsantsi hoidmise tagamiseks vajalik, võib lühiajaliselt peatada mittehädavajalikud teenused, näiteks rühmategevused ja näost-näku nõustamine. Liikmesriikidel soovitatakse kehtestada sätted, et tagada kaugsuhtlemine ja -nõustamine, sealhulgas abitelefoni kaudu.

Laste haridus.

Vastuvõtutingimuste direktiivi artikli 14 järgi annavad liikmesriigid taotlejate alaealistele lastele ja alaealistele taotlejatele juurdepääsu oma haridussüsteemile sarnastel tingimustel oma kodanikega.

COVID-19 leviku ennetamiseks ja piiramiseks võetavate meetmete tõttu võib haridusele pideva juurdepääsu tagamine osutada riiklike ametiasutuste jaoks keerukaks. Sellega seoses on mitu liikmesriiki hakanud kasutama kodu- või muid kaugõppe vorme. Kui selliseid õppevorme pakutakse oma riigi kodanikele, peaks võetud meetmete puhul arvestama lapse parimaid huve kooskõlas vastuvõtutingimuste direktiivi artikliga 23 ning nii palju kui võimalik alaealiste vanust ja vajadusi. Haridust võib anda majutuskeskustes kohapeal, kui see on kooskõlas suhtlemisdistsantsi hoidmise reeglitega.

Praktilised juhised

- Tagage taotlejate alaealistele lastele ja alaealistele taotlejatele võimalus koduõppeks või muuks kaugõppeks sarnastel tingimustel oma riigi kodanikest lastega. Koduõpe võib hõlmata näiteks veebipõhist või e-õpet, mille raames õpetaja annab iga päev või nädal tagasisidet, kodutöödena lugemist ja harjutusi, vabaaja- ja õppematerjalide ning akadeemilise sisuga raadio-, neti- või telesaadete levitamist.

- Veebipõhise või e-õppe jaoks võib olla vaja vastuvõtukeskustes suurendada juurdepääsu internetile traadita võrgu kaudu (kui vanematel on oma sidevahendid) ja parandada suhtlemisdistsantsi hoidmise reeglite kohaselt kasutatavate arvutite kättesaadavust.
- Haridusteenuste osutajatel, sealhulgas keelekursuste või informaalsete õppe pakkujatel (nt valitsusvälised organisatsioonid), peaks olema võimalik jätkata oma tegevust keskses, kui suhtlemisdistsantsi hoidmise reeglite ja ennetavate tervishoiumeetmete järgimine on tagatud, või distantsilt, kasutades veebipõhiseid vahendeid.
- Asutustevaheline võrgustik hariduse andmiseks hädaolukordades (<https://inee.org/>) on avaldanud suunised hariduse tagamise kohta COVID-19 oludes.

Vastuvõtutingimuste direktiivi alusel kinnipeetavad taotlejad.

Mis puudutab vastuvõtutingimuste direktiivi alusel kinnipeetavaid taotlejaid, siis on vastuvõtutingimuste direktiivi artikli 11 järgi „kinnipeetud taotlejate, kes on haavatavad isikud, tervis, sealhulgas vaimne tervis, siseriiklike asutuste esmatahtis mure“. See hõlmab ka COVID-19.

Praktilised juhised

- Kinnipeetavatele taotlejatele tuleks säilitada võimalus viibida värskes õhus. Mõned liikmesriigid on lühendanud aega, mille jooksul lubatakse kinnipeetavatel viibida värskes õhus, et neil oleks vähem kokkupuudet kogukonna teiste liikmetega. Kõiki piiranguid, sealhulgas külastajaid puudutavaid piiranguid, tuleb eelnevalt hoolikalt selgitada ning kasutusele tuleks võtta alternatiivsed meetmed, et tagada kontakt pereliikmete ja sõpradega, näiteks telefoni või internetikõnede teel.
- Tähelepanu peaks pöörama ka võimalikule vajadusele täiendava psühholoogilise toe järele, teadlikkuse läbipaistva suurendamise ja teabe jagamise järele haiguse kohta.
- WHO juhendis, mis käsitleb COVID-19-ks valmisolekut, selle ennetamist ja kontrolli vanglates ja muudes kinnipidamiskohtades (Preparedness, prevention and control of COVID-19 in prisons and other places of detention) (<http://www.euro.who.int/en/health-topics/health-determinants/prisons-and-health/news/news/2020/3/preventing-covid-19-outbreak-in-prisons-a-challenging-but-essential-task-for-authorities>), antakse kasulikku teavet selle kohta, kuidas ennetada ja lahendada võimalikku haiguspuhangut kinnipidamiskohas, rõhutades ka olulisi põhiõiguste elemente, mida tuleb COVID-19-le reageerimisel järgida.

1.4. Eurodaci määrus

Sõrmejälgede võtmine ja edastamine

Eurodaci määruse artikli 9 lõikes 2 on sätestatud, et juhul kui rahvusvahelise kaitse taotleja sõrmejälgi ei ole võimalik võtta taotleja tervise tagamiseks või rahvatervise kaitseks võetud meetmete tõttu, siis peavad liikmesriigid võtma sellised sõrmejäljed ja edastama need võimalikult kiiresti ja hiljemalt 48 tunni jooksul pärast seda, kui nimetatud tervisealaseid põhjuseid enam ei esine.

Niipea kui võimalik, tuleks võtta kõigi nende kolmanda riigi kodanike sõrmejäljed, kellel on sõrmejälgede andmise kohustus, ja tagada samal ajal rahvatervise kaitse.

2. Ümberasustamine

COVID-19 kriisi puhang on ümberasustamisoperatsioone oluliselt häirinud: liikmesriigid, ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Amet ja Rahvusvaheline Migratsiooniorganisatsioon on ümberasustamisoperatsioonid ajutiselt peatanud. Lisaks on ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Amet peatanud hädaolukorras humanitaarevakueerimised, mis toimusid edasise ümberasustamise eesmärgil. Samadel põhjustel on praegu takistatud juurdepääs pagulasi vastuvõtivatele kolmandatele riikidele.

Komisjon tunnistab olukorra keerulisust ja mõju, mida see avaldab sellele, kuidas liikmesriigid suudavad praktikas täita 2020. aastaks antud lubadust asustada ümber 29 500 inimest. Komisjon julgustab siiski liikmesriike näitama jätkuvalt üles solidaarsust isikutega, kes vajavad rahvusvahelist kaitset, ja kolmandate riikidega, kes pakuvad varju suurel hulgal pagulastele. COVID-19 mõju olukorrale nendes kolmandates riikides võib muuta ümberasustamisvajadused veelgi pakilisemaks.

Komisjon julgustab liikmesriike kriisi ajal jätkama ümberasustamisega seotud tegevust, niivõrd kui see on võetud erakorralisi tervishoiu meetmeid arvestades võimalik, et olla valmis ümberasustamisega uuesti alustama kõigi asjaosaliste jaoks ohututes tingimustes, kui see on taas võimalik.

Võttes arvesse, et ümberasustamisoperatsioonid on praegu häiritud, toetab komisjon liikmesriike nende 2020. aasta lubaduste täitmisel ning on 2020. aasta järgse rakendamisperioodi osas paindlik tagamaks, et liikmesriikidel on piisavalt aega täita 2020. aasta lubaduste raames antud lubadusi.

Praktilised juhised

- Komisjon julgustab liikmesriike kaaluma uusi viise, kuidas töötada nii, et hoida oma ümberasustamisprogramme aktiivsetena. Eelkõige peaksid liikmesriigid tihedas koostöös ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ametiga kaaluma ümberasustamise taotluste aktsepteerimist toimiku alusel ning nägema ette videointervjuud koos kaugsünkroontõlkega ning ka lahkumiseelsed sihtkohta tutvustavad kaugtugimeetmed, niipea kui need on esimestes varjupaigariikides taas võimalikud, sealhulgas kasutades EASO ümberasustamise toetusvahendit Istanbulis. See tagaks, et rahvusvahelist kaitset vajavate isikute valimine saab jätkuda ja et valitud isikud on valmis reisima liikmesriikide territooriumile niipea, kui reisi piirangud on tühistatud.
- Arvestades, et mittehädavajaliku reisimise ajutine piirang hõlmab rahvusvahelist kaitset vajavate isikute ja muudel humanitaarsetel põhjustel reisivate isikute jaoks erandit, julgustatakse liikmesriike hõlbustama selliste rahvusvahelist kaitset vajavate isikute või isikurühmade jätkuvat saabumist, kes on juba ümberasustamiseks valitud, kui see on praeguses olukorras praktikas teostatav. Sellega seoses on vaja tihedat koostööd Rahvusvahelise Migratsioonorganisatsiooni ja ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ametiga, sealhulgas lahkumiseelse tervisekontrolli ja võimalike karantiinimeetmete osas.
- Liikmesriike kutsutakse samuti üles vaatama läbi oma ümberasustamise tegevuskavad, et võtta arvesse tõenäoliselt suurenenud terviseprobleeme, näiteks nähes ette COVID-19 testimise või kehtestades karantiinitingimused.
- Komisjon kutsub liikmesriike üles kasutama ära kõik võimalused, mida pakub EASO ümberasustamise ja humanitaarsetel põhjustel vastuvõtmise võrgustik, mis on peamine foorum, et jagada teavet, töötada välja uued tööviisid ja koostada strateegia praegu peatatud ümberasustamisoperatsioonide taasalustamiseks. Ümberasustamisoperatsioonide keerukust arvestades võib tihe koostöö liikmesriikide vahel hõlbustada ümberasustamise õigeaegset ja sujuvat taastumist. Vajaduse korral kaasatakse võrgustiku töösse ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Amet ja Rahvusvaheline Migratsioonorganisatsioon.
- Mis puudutab ümberasustamisega seotud erasponsorluse programme, siis julgustatakse liikmesriike hoidma suhtluskanalid sponsororganisatsioonide ja üksiksponsoritega avatuna, et hoida neid kursis ümberasustamisprogrammide olukorra ja võimalike tulevaste saabujatega. Liikmesriikides, kus on juba olemas erasponsorluse programmid, peaks sponsorite värbamine ja sõelumine jätkuma, et suurendada vastuvõtmise võimekust tulevikus.

3. Tagasisaatmine

Selle jaotise eesmärk on anda juhiseid, mis aitaksid riiklikel ametiasutustel teha kindlaks võimalikud meetmed, mida võtta COVID-19 pandeemiat silmas pidades kolmandate riikide kodanike päritolu- ja transiidiriikidesse tagasisaatmise menetluste järjepidevuse ja ohutuse tagamiseks.

Liikmesriikide pädevad asutused peavad tagasisaatmismeetmete ja -menetluste rakendamisel võtma täielikult arvesse riiklike tervisekaitsemeetmeid, mille eesmärk on ennetada ja piirata COVID-19 levikut, ning kohaldama neid proportsionaalselt ja mittediskrimineerivalt kõigi ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike suhtes. Erilist tähelepanu tuleks pöörata haavatavas olukorras olevate isikute olukorrale ja vajadustele. Arvesse tuleks võtta ka konkreetses kolmandas riigis võetud riiklike tervisekaitsemeetmeid ja COVID-19 avaldatavat mõju.

Kogu maailmas COVID-19 pandeemia leviku piiramiseks võetud meetmed mõjutavad märkimisväärselt ebaseaduslike rändajate tagasisaatmist. Liikmesriikidele valmistavad kolmandatesse riikidesse tagasi saatmise toimingud ja operatsioonid praktilisi raskusi, sh seetõttu, et immigratsiooniasutuste töötajatel on selleks vähem aega, sest nad võivad ühtlasi olla vastutavad rahvatervise meetmete rakendamise eest. Sellised raskused on peamiselt seotud probleemidega nii seadusliku aluseta riigis viibivate kolmandate riikide kodanike kui ka tagasisaatmisega tegelevate töötajate kaitseks võetavate tervishoiu- ja ohutusmeetmete rakendamisel.

Need raskused on seotud ka kommertslendude ja muude transpordivahendite märksa halvema kättesaadavuse ning COVID-19 leviku piiramiseks kolmandate riikide kehtestatud piiravate sisenemismeetmetega. Frontex annab korrapäraselt ajakohastatud teavet lennuettevõtjate ja kolmandate riikide poolt ebaseadusliku rände haldamise rakenduse (IRMA) raames võetud meetmete kohta. Sellega seoses on oluline võtta kõik vajalikud meetmed, et minimeerida tagasisaatmisoperatsioonides, -menetlustes ja -toimingutes osalejate terviseriske.

Vaatamata selliste vajalike meetmete põhjustatud ajutisele segadusele tuleks tagasisaatmiseks tehtavat tööd jätkata, eelkõige rakendades toiminguid, mida saab piiravatest meetmetest hoolimata ellu viia (nt isiku kindlakstegemine, uute dokumentide väljaandmine, osalemine toetatud vabatahtliku tagasipöördumise ja taasintegreerimise programmides), et olla valmis ajaks, kui tagasisaatmisoperatsioonide enam takistusi ei ole. Tagasisaatmismenetlused peaksid võimaluse piires jätkuma ning liikmesriigid peaksid olema piiravate meetmete põhjustatud katkestuse lõppedes valmis jätkama tagasisaatmismenetlusi ja lahendama seni kuhjunud juhtumid, saades selleks tuge ka Frontexilt. Komisjon ja Frontex toetavad riikide ametiasutusi nende jõupingutuste koordineerimisel.

Eli territooriumilt vabatahtlikult lahkuda otsustanud ebaseaduslike rändajate tagasisaatmist tuleks jätkuvalt aktiivselt toetada ja edendada, rakendades samal ajal kõiki vajalikke sanitaarabinõusid. Vabatahtlikke tagasipöördumisi tuleks tavapärasest veel enam soodustada, sest nendega vähenevad tagasisaatmisoperatsioonidega seotud tervise- ja ohutusriskid, sh seetõttu, et minimeeritakse riske nii ebaseaduslike rändajate kui ka neid saatvatele töötajatele jaoks.

Riiklike ametiasutuste jaoks tekitab COVID-19 nakkusohu ja levikuga seotud ennetus- ja kaitsemeetmete rakendamise ning väljasaatmisele kinnipidamise ühitamine praktilisi probleeme.

Kolmandate riikidega tuleks säilitada tihe koostöö ja kontakt nende kodanike isiku kindlakstegemise, uute dokumentide väljaandmise ja tagasisaatmise valdkonnas, võttes samas igati arvesse nende muresid, nende kehtestatud piiravaid meetmeid ning rakendades ühtlasi kõiki vajalikke sanitaarseid ettevaatusabinõusid. Kolmandatel riikidel on rahvusvahelise õiguse kohaselt jätkuvalt kohustus oma kodanikud tagasi võtta. Paljud kolmandad riigid püüavad hõlbustada ja korraldada oma välismaale lõksu jäänud kodanike repatrieerimist ning rakendada saabumisel kohaldatavaid tervisekaitsemeetmeid. Liikmesriigid peaksid tegema koostööd kolmandate riikide ametiasutustega, et tagada selliste rahvatervise meetmete täielik järgimine ebaseaduslike rändajate tagasisaatmisel nende päritoluriiki, et tagasisaatmisoperatsioonid saaksid võimaluse piires toimuda. Komisjon on valmis toetama liikmesriike kolmandate riikidega tagasivõtmise valdkonnas tehtavas koostöös.

Frontex on valmis abistama liikmesriike kõikide õhuteed pidi toimuvate kolmandatesse riikidesse tagasi saatmise operatsioonide korraldamisel, eelkõige hõlbustama nii vabatahtlikult kui ka sunniviisiliselt tagasipöördujate repatrieerimist regulaar- või tsarterlendudega, ning pakkuma abi, mida riiklikud ametiasutused võivad vajada.

Vaatamata kõigile mõistlikele jõupingutustele tuleb ette olukordi, kus tagasisaatmine ei ole COVID-19 pandeemia leviku piiramiseks võetud meetmete tõttu võimalik. Sellistel juhtudel on liikmesriikidel ulatuslik kaalutusõigus anda ebaseaduslikele rändajatele kaastundlikel, humanitaar- või muudel põhjustel elamisluba või muu luba, mis annab neile õiguse riigis viibida, nagu on ette nähtud direktiivi 2008/115/EÜ (edaspidi „tagasisaatmisdirektiiv“) artikli 6 lõikes 4.

Tagasisaatmisprotsessid

COVID-19 leviku ennetamiseks ja piiramiseks kehtestatud riiklikud meetmed piiravad tagasisaatmisasutuste võimalusi tagasipöördujate ja kolmandate riikide ametiasutustega vahetult suhelda.

Selliste piirangute tagajärgede leevendamiseks tuleb veenduda, et haldusmenetluste ajal pädevate asutuste võetud meetmed põhinevad iga ebaseadusliku rändaja individuaalsel olukorral, mida on nõuetekohaselt arvesse võetud, ning tagada kooskõlas ELi õiguse üldpõhimõtetega õigus olla ära kuulatud. Seepärast peaksid pädevad asutused kasutama nende nõuete täitmiseks alternatiivseid vahendeid, mille puhul ei ole kolmanda riigi kodaniku füüsiline kohalolek nõutav või on nõutav võimalikult harva.

Sarnast lähenemisviisi soovitatakse tungivalt ka selleks, et säilitada suhtlus- ja koostöökanalite avatus kolmandate riikide ametiasutustega ajal, mil piiravate meetmete tõttu on paljudes kolmandates riikides isiku kindlakstegemise ja uute dokumentide väljaandmise menetluste jaoks ka vähem konsulaartöötajaid. See lihtsustaks üksikjuhtumite menetluste selgitamist ja nendega jätkamist ning seega ka tagasisaatmist, kui olukord seda võimaldab.

Hoolimata praegustest piirangutest on ebaseaduslike rändajate lahkumist endiselt kõige parem toetada vabatahtlike tagasipöördumiste kaudu. Seetõttu on oluline edendada vabatahtliku tagasipöördumise võimalusi, sealhulgas taasintegreerimise abi pakkumist, ning tagada riiklike toetatud vabatahtliku tagasipöördumise ja taasintegreerimise programmide järjepidevus, võttes samas arvesse COVID-19 mõju kolmandates riikides. Kolmandate riikide kodanikel, kes soovivad sellistes programmides osaleda, peaks see võimalus olema ka edaspidi ning tagasipöördumise ja taasintegreerimise alane nõustamine peaks, niivõrd kui see on võimalik, jätkuma vahendite abil, millega vähendatakse või välditakse füüsilise kohaloleku vajadust.

Praktilised juhised

- Kasutage vestluste korraldamiseks videokonverentse, kirjalikku suhtlust või muid virtuaalse ja kaugside kanaleid, tagades samas juurdepääsu suulisele tõlkele ja õigusabile. Riiklikul tasandil võiks kõigile asjaosalistele teha kättesaadavaks suunised.
- Kasutage videokonverentse ja muid võimalikke elektroonilisi vahendeid, näiteks tagasivõtmise juhtumite haldamise süsteemi, et olla kontaktis kolmandate riikide konsulaarasutustega ja üksikjuhtumeid edasi menetleda.
- Kasutage võimaluse korral Frontexi toetust, et parandada virtuaal- ja kaugside jaoks videokonverentside ning muude elektrooniliste vahendite ja kanalite kättesaadavust ja suurendada nende kasutamist.
- Kasutage isiku kindlakstegemise ja uute dokumentide väljaandmise menetluste toetamiseks ära kolmandates riikides tegutsevate sisserände kontaktametnike ja ELi tagasisaatmise kontaktametnike suutlikkust.
- Kasutage tagasipöördumise ja taasintegreerimise alase nõustamise ning toetatud vabatahtliku tagasipöördumise ja taasintegreerimise programmides osalemise pakkumisega jätkamiseks veebipõhiseid vorme, telefonivestlusi ja muid kaugside vorme. Pikendage sellistes programmides osalemise tähtaegu. Hoidke tihedat kontakti kolmandates riikides taasintegreerimisega tegelevate teenuseosutajatega. Kaaluge liikmesriikide pakutavate taasintegreerimis-paketide kohandamist, kui teenuseosutajad ei suuda kolmandates riikides teenuseid harjumuspäraselt osutada.
- Kasutage Frontexi rahalist toetust, et kohandada riiklike tagasisaatmise juhtumite haldamise süsteemi (RECAMAS) selliselt, et registreeritaks tagasipöördujaid käsitlev vajalik teave, tagades andmekaitse-eeskirjade järgimise.

Vabatahtliku lahkumise tähtaeg

Kommertslendudega seotud märkimisväärsete piirangute ja kolmandate riikide poolt Euroopast saabujatele kehtestatud piiravate meetmete tõttu võib juhtuda, et kolmandate riikide kodanikud, kelle suhtes on tehtud tagasisaatmisotsus, millega määratakse vabatahtliku lahkumise tähtaeg, ei suuda hoolimata oma parimatest jõupingutustest ja kavatsustest sellist otsust määratud tähtaja jooksul täita. Seetõttu võib kolmandate riikide kodanike suhtes osutada kohaldatavaks sisenemiskeeld tagasisaatmisotsuse täitmata jätmise tõttu, nagu on nõutud tagasisaatmisdirektiivi artikli 11 lõikes 1. Ebaseaduslikke rändajaid ei saa siiski vastutavaks pidada ja neile negatiivseid tagajärgi ette näha sellise olukorra eest, mis ei ole nende kontrolli all.

Sellise olukorra kujunemise ärahoidmiseks peaksid liikmesriigid kasutama tagasisaatmisdirektiivi artikli 7 lõikes 2 sätestatud võimalust ja pikendama vabatahtliku lahkumise tähtaega sobiva ajavahemiku võrra, võttes arvesse iga üksikjuhtumi konkreetseid asjaolusid, piiravate meetmete kestust ja laadi ning kolmandasse riiki tagasipöördumiseks vajalike transpordivahendite kättesaadavust.

Samuti peaksid liikmesriigid määrama tagasisaatmisotsuse tegemise ajal pikema vabatahtliku lahkumise tähtaja kui 30 päeva, kui juhtumi konkreetseid asjaolusid ja eelkõige kolmandasse riiki tagasipöördumiseks vajalike transpordivahendite kättesaadavust arvesse võttes on algusest peale selge, et asjaomane kolmanda riigi kodanik ei suuda 30 päeva jooksul lahkuda.

Kui vabatahtliku lahkumise tähtaega pikendatakse ja otsust ei viida ajutiselt täide, peaksid ebaseaduslikud rändajad saama tagasisaatmisdirektiivis sätestatud kirjaliku kinnituse (artikkel 14).

Kui vabatahtliku lahkumise tähtajast ei ole võimalik kinni pidada kolmandasse riiki tagasipöördumiseks vajaliku transpordivahendi puudumise tõttu või muul põhjusel, mis ei sõltu isiku tahtest ja on seotud piiravate meetmetega, peaksid liikmesriigid loobuma sisenemiskeelu väljastamisest või selle tagasi võtma.

Praktilised juhised

- Kui see on vajalik ja proportsionaalne, kasutage võimalust kehtestada teatavad kohustused, mille eesmärk on vältida vabatahtliku lahkumise tähtaja jooksul põgenemise ohtu, nagu on ette nähtud tagasisaatmisdirektiivi artikli 7 lõikes 3, näiteks kohustus viibida kindlaksmääratud kohas või loovutada ametiasutusele isikut tõendav või reisidokument.
- Kui kehtestatakse meetmed, mille eesmärk on vältida põgenemise ohtu, valige sellised meetmed, millega oleks avalikus kohas liikumist võimalikult vähe ja tagatud oleks suhtlemisdistsantsi hoidmine, näiteks korrapärane aruandlus videokõnede kaudu, kooskõlas andmekaitse-eeskirjadega.

Laste haridus

Tagasisaatmisdirektiivis on nõutud, et alaealistele tagataks olenevalt nende riigis viibimise kestusest juurdepääs põhiharidussüsteemile nii vabatahtliku lahkumise tähtaja jooksul ja tähtaegade jooksul, millal väljasaatmine on edasi lükatud, (artikkel 14) kui ka kinnipidamise ajal (artikkel 17).

Tagasisaadetavatele alaealistele põhiharidussüsteemile juurdepääsu võimaldamine võib COVID-19 leviku ennetamiseks ja piiramiseks võetavate meetmete tõttu osutada riiklike ametiasutuste jaoks keerukaks. Sellega seoses on mitu liikmesriiki hakanud kasutama kodu- või muid kaugõppe vorme. Niivõrd, kui selliseid võimalusi pakutakse oma riigi kodanikele, tuleks võetavate meetmete puhul täielikult arvesse võtta lapse parimaid huve (artikkel 5) ning võimaluse korral asjaomaste alaealiste vanust ja vajadusi.

Praktilised juhised

- Tagage alaealistele võimalus koduõppeks või muuks kaugõppeks sarnastel tingimustel oma riigi kodanikest lastega. Koduõpe võib hõlmata näiteks veebipõhist või e-õpet, mille raames õpetaja annab iga päev või nädal tagasisidet, kodutöödena lugemist ja harjutusi, vabaaja- ja õppematerjalide ning akadeemilise sisuga raadio-, neti- või telesaadete levitamist.
- Vajaduse korral kaaluge, kas veebipõhise või e-õppe huvides on vaja parandada internetile juurdepääsu ja suhtlemisdistsantsi hoidmise reeglite kohaselt kasutatavate arvutite kättesaadavust.
- Haridusteenuste osutajatel, sh keelekursuste või informaalsete õppe pakkujatel peaks olema võimalik tegevust jätkata, kui tagatud on suhtlemisdistsantsi hoidmine ja tervishoiualased ennetusmeetmed, või korraldada teenus veebipõhise kaugõppena.
- Asutustevaheline võrgustik hariduse andmiseks hädaolukordades (<https://inee.org/>) on avaldanud suunised hariduse tagamise kohta COVID-19 oludes.

Tervishoid

Tagasisaatmisdirektiivis on nõutud, et kolmandate riikide kodanikud saaksid võimaluse piires esmaabi ja haiguste põhiravi. Liikmesriigid peaksid võtma vajalikud meetmed, et tagada tagasipöördujatele sellise esmaabi ja haiguste põhiravi raames juurdepääs COVID-19 raviks vajalikele tervishoiuteenustele.

Praktilised juhised

- Teavitage ebaseaduslike rändajaid keeles, millest nad aru saavad või millest arusaamist võib neilt mõistlikult eeldada, COVID-19 leviku piiramiseks ja ennetamiseks võetud riiklikest meetmetest, sealhulgas seoses kätehügieeni, suhtlemisdistantsi hoidmise, köhahügieeni, karantiini või isoleerimisega, hügieenimeetmetest, kogunemiste vältimisest, avaliku ruumi kasutamisest, kehtestatud käitumisreeglitest, liikumispiirangutest ja sellest, mida nad peavad tegema, kui kahtlustavad, et on nakatunud.

Tervisekontroll

Siseriikliku õiguse alusel võivad liikmesriigid seadusliku aluseta riigis viibivad kolmandate riikide kodanikud kooskõlas mittediskrimineerimise põhimõtte ja põhiõigustega rahvatervisega seotud põhjustel arstlikult läbi vaadata, et teha kindlaks sobivad ettevaatusabinõud, mida tuleks rakendada. See tagaks, et kolmanda riigi kodaniku tervislikku seisundit võetaks kooskõlas ELi *acquis*'ga tagasisaatmismenetlustes nõuetekohaselt arvesse.

Ebaseaduslike rändajate meditsiinilistest uuringutest ja COVID-19 suhtes kontrollimisest võib samuti tagasivõtmisel abi olla, sest kolmandate riikide ametiasutused saavad nii eeldada väiksemat nakkusohtu. Sama mõju võib olla kolmandates riikides karantiinivõimalusi kasutama suunamisel, näiteks rahvusvaheliste partnerite (nagu Rahvusvaheline Migratsiooniorganisatsioon) abil.

Praktilised juhised

- Eeskätt tuleks tervisekontroll teha eriti suures nakkusohus olevatele kolmandate riikide kodanikele, näiteks eakatele või kroonilistele haigetele, samuti majutus- või kinnipidamisasutustesse saabujatele.
- Vajaduse korral võib kinnipidamis- või majutusasutustesse saabujate suhtes kohaldada 14-päevast karantiini. Ametiasutused võiksid haigussümptomite avastamiseks kontrollida kolmandate riikide kodanike kehatemperatuuri ka majutuskohtadesse sisenemisel ja seal lahkumisel. Haiguskahtluse juhtumite hindamiseks võiks luua igapäevase järelevalve mehhanismi.
- Andke tagasipöördujatele COVID-19 tervisetõend, kui kolmas riik, kuhu tagasi pöörduetakse, sellist tõendit nõuab; võimaluse korral tehke koostööd rahvusvaheliste partneritega, et suunata tagasipöördujad kolmandate riikide karantiinivõimaluste juurde.
- Kontrollige tagasipöördujate tihedalt kokku puutuvate töötajate tervislikku seisundit regulaarselt.
- Kasutage Frontexi rahalist toetust, et kohandada riiklike tagasisaatmise juhtumite haldamise süsteemi (RECAMAS) selliselt, et juhul kui siseriiklikud õigusnormid võimaldavad sellise teabe registreerimist, tehtaks kindlaks, kas ebaseaduslik rändaja on nakatunud või nakatumisohus, tagades seejuures andmekaitse-eeskirjade ning vajalikkuse ja proportsionaalsuse põhimõtte järgimise.

Kinnipidamine

Tagasisaatmisdirektiivi artikli 15 lõikes 4 on nõutud, et kinnipidamine väljasaatmise eesmärgil tuleb viivitamata lõpetada, kui ilmneb, et konkreetsel juhul ei ole enam väljasaatmiseks mõistlikke väljavaateid. COVID-19 leviku ennetamiseks ja piiramiseks liikmesriikide ja kolmandate riikide kehtestatud ajutiste piirangute puhul ei tohiks nende tõlgendamisel vaikimisi järeldada, et ühelgi sellisel juhul ei ole väljasaatmiseks enam mõistlikku väljavaadet. Selleks et teha iga üksikjuhtum puhul kindlaks, kas väljasaatmiseks on mõistlik väljavaade, võib olla vaja arvesse võtta mitut tegurit.

Praktilised juhised

- Kinnipeetud rändajate vabastamise kohta otsuse tegemiseks hinnake iga juhtumit eraldi, võttes arvesse maksimaalset kinnipidamisaega, tagasipöörduja senise kinnipidamise kestust, isiku kindlakstegemise / uute dokumentide väljaandmise / tagasivõtmise menetlemise nõuetekohasust.
- Kolmanda riigi kodaniku vabastamisel kasutage, kui see on vajalik ja proportsionaalne, põgenemise vältimiseks kooskõlas tagasisaatmisdirektiivi artikliga 15 kinnipidamisest leebemaid sunnimeetmeid, näiteks kohustust viibida kindlaksmääratud kohas või esitada ametiasutustele dokumendid.
- Võtke võimaluse piires meetmeid, millega tagada, et kinnipidamisest vabastatud kolmanda riigi kodanik saab järgida COVID-19 leviku ennetamiseks ja piiramiseks kehtestatud riiklike tervishoiumeetmeid.
- Tagamaks, et leebemad sunnimeetmed on kooskõlas COVID-19 leviku ennetamiseks ja piiramiseks kehtestatud riiklike tervishoiumeetmetega, kasutage selliseid kinnipidamist asendavaid meetmeid, millega on tagatud riiklike tervishoiumeetmete järgimine, näiteks korrapäraselt aruandlust videokõnede kaudu, kooskõlas andmekaitse-eeskirjadega.

Kinnipidamiskeskuste kasutamine, kinnipidamistingimused ja suhtlemisdistsantsi hoidmine

Selleks et kaitsta inimesi COVID-19 leviku eest, kohaldavad riiklikud ametiasutused üha enam suhtlemisdistsantsi hoidmist ja muid ettevaatusabinõusid. Sama tehakse kinnipidamisasutustes, kus nii kinnipeetud rändajate kui ka töötajate tervis ja ohutus võivad samuti ohtu sattuda ja vajavad kaitset. Seetõttu võidakse nakatamise ennetamiseks kinnipidamiskeskustes majutada tegelikult võimalikult tunduvalt vähem inimesi.

Kui liikmesriigid ei suuda nimetatud põhjustel pakkuda majutust spetsiaalsetes kinnipidamisasutustes, võivad nad kasutada tagasisaatmisdirektiivis sätestatud kaitsemeetmeid silmas pidades muid sobivaid ruume, tingimusel et on tagatud suhtlemisdistsantsi hoidmine ning muud ennetus- ja hügieenimeetmed. Liikmesriigid peaksid nõuetekohaselt arvesse võtma paaride ja lastega perekondade õigust perekonnaelule, samuti haavatavate isikute olukorda.

Praktilised juhised

- Rakendage vastavates ruumides ennetus- ja hügieenimeetmeid, sealhulgas suhtlemisdistsantsi hoidmist ja üldkasutatavate alade korrapäraselt desinfitseerimist, ning tagage piisav isoleerimissuutlikkus.
- WHO juhendis, mis käsitleb COVID-19-ks valmisolekut, selle ennetamist ja kontrolli vanglates ja muudes kinnipidamiskohtades („Preparedness, prevention and control of COVID-19 in prisons and other places of detention“⁽¹⁴⁾), antakse kasulikku teavet selle kohta, kuidas ennetada ja lahendada võimalikku haiguspuhangut kinnipidamiskohas, rõhutades ka olulisi põhiõiguste elemente, mida tuleb COVID-19-le reageerimisel järgida.
- COVID-19 leviku piiramiseks ja ennetamiseks võiks piirata külastusi üksnes hädavajalikega; alternatiivina võiks kasutada näiteks telefoni- ja veebisuhtlust või muid vahendeid. Sellega ei tohiks kaasneda põhjendamatuid piiranguid advokaatidele, eestkostjatele ega järelevalveasutustele.
- Kui see on suhtlemisdistsantsi hoidmise tagamiseks vajalik, võib lühiajaliselt peatada mittehädavajalikud teenused, näiteks rühmategevused ja näost-näku nõustamise.

⁽¹⁴⁾ Kättesaadav aadressil

<http://www.euro.who.int/en/health-topics/health-determinants/prisons-and-health/news/news/2020/3/preventing-covid-19-outbreak-in-prisons-a-challenging-but-essential-task-for-authorities>.